

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра «Підприємництва, торгівлі та біржової діяльності»
(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.О. декана ФБАД

Віра САВЧЕНКО

22 » 08 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ППВВ07 Методологія наукових досліджень

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 076 «Підприємство та торгівля»

(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) «Економіка підприємства»

(назва освітньої програми (спеціалізації))

Інститут Фізико-технічний інститут

(найменування інституту)

факультет будівництва, архітектури та дизайну

(найменування факультету)

мова навчання Українська

Робоча програма Методологія наукових досліджень для студентів
(назва навчальної дисципліни)
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»,
освітня програма (спеціалізація) «Економіка підприємства»
„_18_” __08__ 2023 року. – 14 с.

Розробники: Круглікова Валентина Володимирівна, доцент, канд. екон. наук
кафедри « Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри « Підприємництва, торгівлі та біржової діяльності»
Протокол від « 18 » __08__ 2023 року № 1

Гарант освітньої програми «Економіка підприємства»
« 18 » __08__ 2023 року _____ (підпис) Крайнік (О.М. Крайнік)
(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри «Підприємництва, торгівлі та біржової діяльності»
« 18 » __08__ 2023 року _____ (підпис) Ткаченко (А.М. Ткаченко)
(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету будівництва, архітектури та дизайну
(найменування факультету)
Протокол від « 22 » __08__ 2023 року № 1
« 22 » __08__ 2023 року Голова _____ (підпис) Савченко (В.О. Савченко)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>07 – «Управління та адміністрування»</u> (шифр і назва)	обов'язкова (вибіркова)	
	Освітня програма <u>«Економіка підприємства»</u>		
Модулів – 1	Спеціальність (освітня програма, спеціалізація) <u>076 «Підприємництво та торгівля»</u> (код і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		10-й	10-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		15 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		15 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
60 год.	84 год.		
Індивідуальні завдання:			
год.			
Вид контролю:			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 50%.

для заочної форми навчання – 7%

2. Мета навчальної дисципліни

Мета: формування знань з методології, теорії методу і процесу, психології, методичного забезпечення науково - дослідної діяльності, на студентському рівні, на етапах аспірантських досліджень.

Завдання: теоретична підготовка з питань сутності понять і категорій методологій наукових досліджень; організації процесу наукового дослідження; застосування теоретичних та емпіричних методів дослідження; методик дослідження, їх змісту і принципів розробки; розробки етапів та форм процесу наукового дослідження; організації науково-дослідної роботи магістрів; специфіки наукового пізнання; змісту та структури процесу наукового дослідження; оформлення результатів наукових досліджень та впровадження їх у практику; визначення економічної ефективності наукових досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Фахові компетенції:

СК 1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних та/або біржових структур.

СК 2. Здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності

СК 3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.

СК 4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.

СК 5. Здатність до ініціювання та реалізації інноваційних проектів в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності.

Очікувані програмні результати навчання :

ПР1. Вміти адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності.;

ПР2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення;

ПР3. Вміти розробляти заходи матеріального і морального заохочення та застосовувати інші інструменти мотивування персоналу й партнерів для досягнення поставленої мети;

ПР4. Застосовувати бізнес-комунікації для підтримки взаємодії з представниками різних професійних груп;

ПР5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності;

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи науки та наукової діяльності

Тема 1. Поняття наукового дослідження. Вимоги до наукового дослідження. Види наукових досліджень.

Підходи до визначення науки. Предмет науки. Ознаки науки як специфічної діяльності. Основні функції науки: пізнавальна, розвиваюча, практично орієнтована. Завдання, що поставлені перед наукою. Науко- знавство як вчення про загальні закономірності розвитку й функціонування науки як системи знань. Структура науки та її елементи. Класифікація науки. Основні наукові галузі. Періодизація розвитку науки. Революції у науці. Напрями сучасного розвитку науки. Підготовка наукових кадрів. Поняття про наукові факти. Поняття наукової проблеми: визначення проблемної ситуації, постановка проблеми, класифікація проблем. Характеристика гіпотези та її сутність. Структура гіпотези. Види гіпотез. Етапи розробки гіпотези. Вимоги, що висувуються до формулювання наукових гіпотез. Загальна характеристика й визначення наукової теорії. Функції теорій. Класифікація наукових теорій. Структура наукових теорій. Принципи побудови теорій.

Тема 2 Наука про фінанси в системі економічних наук Типологія методів дослідження. Логіка та методологія наукового дослідження. Поняття системного, комплексного та цілісного підходів науковому дослідженню. Загальнонаукові, часткові та спеціальні методи дослідження Головні компоненти методики наукового дослідження.

Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. Поняття про метод, методологію та рівні наукового дослідження. Змістовна і формалізована методологія. Види змістовної методології: філософська, загальнонаукова, конкретнонаукова. Типологія методів наукового пізнання: філософські, загальнонаукові, загальнологічні, емпіричні та теоретичні. Особливості наукового дослідження в області економіки.

Тема 3 Методологія та методика наукової роботи.

Рівні наукового дослідження: емпіричний і теоретичний, їх відмінність за предметом, методами і формами наукового знання. Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. Методи нагромадження емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах емпіричного знання. Методи спостереження, вимірювання, опису, експерименту та їх роль у дослідженні.

Тема 4 Аналітичні технології у наукових дослідженнях.

Загальнонаукові теоретичні методи. Аналіз та синтез, їх види: емпіричний, елементарно-теоретичний, структурно-генетичний. Дедукція та індукція. Поняття загального та часткового. Аксиоматичний та історичний методи теоретичних

досліджень. Моделювання та його принципи. Ідеалізація, гіпотеза і теорія.

Відмінність наукового пізнання від звичайного, художнього та інших способів опанування реальної дійсності. Основні ознаки наукового пізнання. Дисциплінарний та міждисциплінарний аналіз науки. Специфіка філософсько-методологічного дослідження науки. Позитивізм – неопозитивізм – постпозитивізм як світогляд і методологія наукового пізнання. Передумови наукового мислення і діяльності. Експлікація поняття і теорій науки. Необхідні умови коректного наукового пояснення. Пізнавальний статус наукових законів моделі розвитку науки. Демаркація від індивідуальних психологічних, колективістських умов. Наукове і ненаукове знання. Форми ненаукового знання. Наука як соціокультурний феномен. Наукова картина світу і її еволюція. Різні моделі раціональності. Концептуальні і світоглядні засади наукового знання. Поняття синергетики й евристики. Взаємозв'язок епістемології і соціальної філософії.

Тема 5 Наукове дослідження та технологія дослідницької роботи.

Дослідження операцій. Послідовність застосування методів дослідження операцій така. На першому етапі фахівці-управлінці ставлять завдання, тобто структурують управлінські проблеми, формулюють перелік обмежень і вимоги до критеріїв ефективності розв'язку їх.

Другий етап здійснюють фахівці з дослідження операцій. Вони розробляють модель ситуації. Модель, як правило, спрощує реальність, або подає її абстрактно, що дає змогу краще зрозуміти складнощі реальності. Спрощення реальності за допомогою моделі відбувається скороченням кількості змінних після оцінки суттєвості впливу їх на кінцевий результат. Кількість змінних скорочують відкиданням несуттєвих і агрегуванням другорядних. Математичні моделі. Методи статистичної обробки даних.

Змістовий модуль 2. Моделі та методи наукових досліджень

Тема 6 Математичне дослідження проблем. Графічні способи зображення результатів наукових досліджень

Поняття актуальності дослідження та визначення ступеня його наукової розробки. Визначення об'єкта, предмета, теми дослідження. Попереднє ознайомлення з літературою та визначення головних напрямків дослідження. Збирання і відбір інформації для проведення дослідження. Формулювання загальної і проміжної цілей дослідження.

Види та форми науково-дослідної роботи магістрів. Класифікація наукових досліджень. Теоретичні, експериментальні дослідження. Фундаментальні і прикладні дослідження. Пошукові, описові, причинно-наслідкові та прогностичні дослідження. Кабінетні і польові дослідження. Дослідження, які проводяться самостійно суб'єктом. Дослідження, що проводяться спеціалізованими дослідницькими фірмами. Дослідження, які проводяться спільно. Науково-дослідна робота (НДР) магістрантів у навчальний та у позанавчальний час. Реферування літератури. Виконання магістерської роботи. Обґрунтування теми, розробка її змісту, проведення наукового дослідження, апробація результатів

дослідження у практиці діяльності підприємств- об'єктів дослідження. Участь у розробці держбюджетної та госпдоговірної тематики кафедри. Участь у конкурсах наукових робіт магістрантів, науково-практичних конференціях. Складання наукової доповіді, наукової статті. Планування науково-дослідної роботи магістрантом. Складання індивідуального плану роботи магістранта. Розробка календарного плану виконання випускної науково-кваліфікаційної роботи. Розробка плану впровадження результатів наукових досліджень.

Тема 7 Організація та структура наукового дослідження

Методологія як вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності має чотирирівневу структуру, зокрема: фундаментальні, загальнонаукові, конкретнонаукові принципи, конкретні методи, що використовуються для вирішення спеціальних завдань дослідження.

Вибір методології, опорних теоретичних положень дослідження. Визначення ходу та передбачуваних результатів дослідження. Побудова гіпотези дослідження, вибір методів дослідження. Види гіпотез: нульова, описова, пояснювальна, основна, робоча, прогностична. Складання робочого плану.

Тема 8 Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра.

Наукове пізнання і моделювання. Модель як метод описування системи.

Збирання та накопичення матеріалів дослідження. Організація і проведення експерименту. Обробка результатів спостереження. Вимоги до побудови моделі. Приклади використання моделей при прийнятті управлінських рішень.

Тема 9 Обробка даних дослідження та оформлення результатів. Форми відображення результатів наукового дослідження: повідомлення, доповіді, тези, статті, дипломні роботи, розділи до монографій, науково-методичні рекомендації, навчальні посібники, дисертації, монографії.

Тема 10 Оцінка ефективності наукових досліджень. Аналіз і узагальнення даних дослідження. Визначення репрезентативності висновків. Співставлення результатів дослідження із теорією. Аналіз розходжень. Уточнення теоретичних моделей, досліджень та висновків. Проведення додаткових експериментів.

Реалізація результатів виконаного дослідження. Розрахунок показників ефективності проведення наукових досліджень.

4. Структура навчальної дисципліни

	Кількість годин
--	-----------------

1. Назви змістових модулів і тем	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи науки та наукової діяльності												
Тема 1 Поняття наукового дослідження. Вимоги до наукового дослідження. Види наукових досліджень.	9	2	2			5	9	1	1			7
Тема 2 Наука про підприємництво в системі економічних наук	9	2	2			5	9					9
Тема 3 Методологія та методика наукової роботи.	9	1	1			7	9					9
Тема 4 Аналітичні технології у наукових дослідженнях	9	1	1			7	9					9
Тема 5. Наукове дослідження та технологія дослідницької роботи.	9	1	1			7	9	1				8
	45	7	7			31	45	2	1			42
Тема 6 Математичне дослідження проблем. Графічні способи зображення результатів наукових досліджень.	9	2	2			5	9	1	1			7
Тема 7 Організація та структура наукового дослідження	9	2	2			5	9					9
Тема 8 Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра	9	1	1			7	9					9
Тема 9 Обробка даних дослідження та оформлення результатів.	9	1	1			7	9					9
Тема 10 Оцінка ефективності наукових досліджень	9	2	2			5	9	1				8

Разом за змістовим модулем 2	45	8	8			29	45	2	1			42
Усього годин	90	15	15			60	90	4	2			84

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

1. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1 Поняття наукового дослідження. Вимоги до наукового дослідження. Види наукових досліджень.	2
2	Тема 2 Наука про фінанси в системі економічних наук.	2
3	Тема 3 Методологія та методика наукової роботи	1
4	Тема 4 Аналітичні технології у наукових дослідженнях.	1
5	Тема 5 Наукове дослідження та технологія дослідницької роботи.	1
6	Тема 6 Математичне дослідження проблем. Графічні способи зображення результатів наукових досліджень .	2
7	Тема 7 Організація та структура наукового дослідження.	2
8	Тема 8 Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра.	1
9	Тема 9 Обробка даних дослідження та оформлення результатів.	1
10	Тема 10 Оцінка ефективності наукових досліджень.	2
	Разом	15

2. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		годин
1	Поняття наукового дослідження. Вимоги до наукового дослідження. Види наукових досліджень.	5
2	Наука про фінанси в системі економічних наук	5
3	Методологія та методика наукової роботи	7
4	Аналітичні технології у наукових дослідженнях	7
5	Наукове дослідження та технологія дослідницької роботи	7
6	Математичне дослідження проблем. Графічні способи зображення результатів наукових досліджень	5
7	Організація та структура наукового дослідження.	5
8	Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра .	7
9	Обробка даних дослідження та оформлення результатів.	7
10	Оцінка ефективності наукових досліджень.	5
	Разом	60

8. Індивідуальні завдання

Денна форма - виступ з доповіддю.

Для студентів заочної форми навчання – контрольна робота.

9. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;
- пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;
- бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
- ілюстрація для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);
- практична робота – для використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань;
- аналітичний метод – мисленнєвого або практичного розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак;
- індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;
- дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного;

– проблемний виклад матеріалу – для створення проблемної ситуації.

10. Очікувані результати навчання з дисципліни

В результаті вивчення навчального матеріалу студент *повинен знати*:

- предмет і сутність науки та її головні функції;
- особливості розумової праці вченого;
- порядок організації наукових досліджень;
- основні бази наукових досліджень;
- основні положення наукових методологій;
- загальні методи наукових досліджень;
- спеціальні методи юридичних досліджень.

Вивчивши курс студент *повинен вміти*:

- застосовувати в практичній діяльності набуті в практичній діяльності набуті теоретико-методологічні знання;
- підготувати наукову доповідь з проблем методології та організації наукових досліджень;
- аналізувати першоджерела та наукову літературу;
- аналізувати зміни в законодавстві з точки зору різноманітних наукових методів і методологій;
- дати порівняльну характеристику основних наукових методів і методологій;
- самостійно виявляти як позитивні моменти так і слабкі сторони в застосовуваних наукових концепціях;
- творчо застосовувати набуті знання в процесі правотворчої діяльності і наукової праці.

11. Засоби оцінювання

Для студентів денної форми навчання: усне опитування на практичних заняттях, аудиторне розв'язання задач, тестування.

Для студентів заочної форми навчання: захист контрольної роботи, розв'язання задачі, тестування.

12. Критерії оцінювання для заліку

Розподіл балів, які одержує студент на екзамені

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль	Змістовий модуль		

№1					№2					іспит 40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
85–89	B	добре	
75–84	C		
70–74	D	задовільно	
60–69	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Конспект лекцій з дисципліни “Методологія наукових досліджень” для студентів напрям підготовки спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля», освітня програма (спеціалізація) «Економіка підприємства».

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої програми «Економіка підприємства» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» денної та заочної форм навчання 2023 р.

Методичні вказівки до самостійних та контрольних робіт з дисципліни

«Методологія наукових досліджень» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Управління проектами» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» денної та заочної форм навчання 2023 р.

14. Рекомендована література

Базова

1. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник / О.В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2003. - 192 с.
2. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. - К., 2003. - 116 с.
3. Основы научных исследований. Учебное пособие для вузов. \ Наринян А. Р. – К., 2002. – 112 с.
4. Основы научных исследований. Учебное пособие для вузов. \ Фрумкин Р.А. – Алчевск., 2001. – 201 с.
5. Сиденко В.М., Грушко И.М. Основы научных исследований – Харків, Вища школа, 2002. – 200 с
6. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.
7. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. – К. – 2004. – 212 с.

Допоміжна

1. Малюга Н.М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку: Навчальний посібник. – Житомир: ПП Рута, 2003. – 476 с.
2. Закон України "Про наукову та науково-технічну діяльність" № 1977-ХІІ від 13 грудня 1991 року із змінами та доповненнями.
3. Закон України "Про вищу освіту" №2984-ІІІ від 17 січня 2002 року із змінами та доповненнями.
4. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник. - Київ: Академвидав, 2007.
5. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
6. Городяненко В. Г. Соціологія : підручник / В. Г. Городяненко. — 3-тє вид., доп. — К. : ВЦ «Академія», 2008. — 544 с.
7. Основи наукових досліджень : Навчальний посібник / Цехмістрова Г.С. - Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.- 240 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Державний реєстр друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств. <http://dzmi.informjust.ua>.
2. Наукова періодика України <http://www.nbuv.gov.ua/portal>

Електронні фахові видання <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/index.html>